Β2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΠΑΡ. 52-55

ΚΕΙΜΕΝΟ:

[52]Ακούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἑστίαν καὶ εἶπεν• Ἐγὼ δ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἱκετεύω τὰ πάντων ἐν νομώτατα, μὴ ἐπὶ Κριτίᾳ εἶναι ἐξαλείφειν μήτε ἐμὲ μήτε ὑμῶν ὃν ἂν βούληται, ἀλλ' ὅνπερ νόμον οὗτοι ἔγραψαν περὶτῶν ἐν τῷ καταλόγῳ, κατὰ τοῦτον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ τὴν κρίσιν εἶναι.

[53]Καὶ τοῦτο μέν, ἔφη, μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι οὐδέν μοι ἀρκέσει ὅδε ὁ βωμός, ἀλλὰ βούλομαι καὶ τοῦτο ἐπιδεῖξαι, ὅτι οὗτοι οὐ μόνον εἰσὶ περὶ ἀνθρώπους ἀδικώτατοι, ἀλλὰ καὶ περὶ θεοὺς ἀσεβέστατοι.ὑμῶν μέντοι, ἔφη, ὦ ἄνδρες καλοὶ κἀγαθοί, θαυμάζω, εἰ μὴ βοηθήσετε ὑμῖν αὐτοῖς, καὶ ταῦτα γιγνώσκοντες ὅτι οὐδὲν τὸ ἐμὸν ὄνομα εὐεξαλειπτότερον ἢ τὸ ὑμῶν ἑκάστου.

[54]Ἐκ δὲ τούτου ἐκέλευσε μὲν ὁ τῶν τριάκοντα κῆρυξ τοὺς ἕνδεκα ἐπὶ τὸν Θηραμένην• ἐκεῖνοι δὲ εἰσελθόντες σὺν τοῖς ὑπηρέταις, ἡγουμένου αὐτῶν Σατύρου τοῦ θρασυτάτου τε καὶ ἀναιδεστάτου, εἶπε μὲν ὁ Κριτίας• Παραδίδομεν ὑμῖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ κατακεκριμένον κατὰ τὸν νόμον•

[55]Ὑμεῖς δὲ λαβόντες καὶ ἀπαγαγόντες οἱ ἕνδεκα ου δεῖ τά ἐκ τούτων πράττετε.

ΚΑΤΑ ΛΕΞΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

Ὁ Θηραμένης ἀκούσας ταῦτα
ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἑστίαν
καὶ εἶπεν· «Ἐγὼ δ', ἔφη, ὦ ἄνδρες,
ἱκετεύω τὰ πάντων ἐννομώτατα,
μὴ ἐπὶ Κριτίᾳ εἶναι ἐξαλείφειν
μήτε ἐμὲ μήτε ὃν ἂν βούληται ὑμῶν,
ἀλλὰ (κατὰ τὸν νόμον) ὅνπερ οὗτοι ἔγραψαν
περὶ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ,
κατὰ τοῦτον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ
τὴν κρίσιν εἶναι.
Καὶ οὐκ ἀγνοῶ μέν, ἔφη,
μὰ τοὺς θεοὺς τοῦτο,
ὅτι ὅδε ὁ βωμός
ἀρκέσει οὐδέν μοι,
ἀλλὰ βούλομαι ἐπιδεῖξαι καὶ τοῦτο, ὅτι οὗτοι
οὐ μόνον εἰσὶ ἀδικώτατοι περὶ ἀνθρώπους,
ἀλλὰ καὶ ἀσεβέστατοι περὶ θεούς.
Θαυμάζω μέντοι ὑμῶν, ἔφη, ὦ καλοὶ κἀγαθοί ἄνδρες,
εἰ μὴ βοηθήσετε ὑμῖν αὐτοῖς,
καὶ ταῦτα γιγνώσκοντες
ὅτι τὸ ἐμὸν ὄνομα οὐδὲν εὐεξαλειπτότερον

ἢ τὸ ὑμῶν ἑκάστου».
Ἐκ δὲ τούτου ὁ κῆρυξ των τριάκοντα
ἐκέλευσε μὲν τοὺς ἕνδεκα ἐπὶ τὸν Θηραμένην·
ἐκεῖνοι δὲ εἰσελθόντες σὺν τοῖς ὑπηρέταις,
Σατύρου τοῦ θρασυτάτου τε
καὶ ἀναιδεστάτου ἡγουμένου αὐτῶν,
εἶπε μὲν ὁ Κριτίας·
«Παραδίδομεν ὑμῖν, ἔφη, τουτονὶ Θηραμένην
κατακεκριμένον κατὰ τὸν νόμον.
Ὑμεῖς δὲ [οἱ ἕνδεκα] λαβόντες
καὶ ἀπαγαγόντες οὗ δεῖ
πράττετε τὰ ἐκ τούτων».

Ο Θηραμένης, μόλις άκουσε αυτά,
τινάχτηκε προς την εστία
και είπε: «Εγώ, συμπολίτες, είπε,
καταφεύγω στην πιο δίκαιη από όλες παράκληση,
να μην έχει δηλαδή δικαίωμα ο Κριτίας να διαγράφει
ούτε εμένα ούτε όποιον τυχόν από εσάς θέλει,
αλλά σύμφωνα με το νόμο που αυτοί πρότειναν εγγράφως
για όσους συμπεριλαμβάνονται στον κατάλογο,
σύμφωνα με αυτόν και εσείς και εγώ
να αντιμετωπιζόμαστε δίκαια.
Και δεν αγνοώ βέβαια, είπε,
για όνομα των θεών, αυτό,
ότι δηλαδή αυτός εδώ ο βωμός
δεν θα με προστατέψει καθόλου,
αλλά θέλω να αποδείξω και τούτο, ότι αυτοί δηλαδή
όχι μόνο είναι οι πιο άδικοι απέναντι στους ανθρώπους,
αλλά και οι πιο ασεβείς απέναντι στους θεούς.
Μένω έκπληκτος όμως με εσάς, είπε, καλοκάγαθοι άντρες,
που δεν θα υπερασπιστείτε τους ίδιους τους εαυτούς σας,
και μάλιστα ενώ ξέρετε
ότι το δικό μου όνομα δεν είναι καθόλου πιο εύκολο να εξαλειφθεί από τον κατάλογο
από ό,τι το όνομα του καθενός από εσάς».
Μετά από αυτό ο κήρυκας των Τριάκοντα
πρόσταξε τους Έντεκα να κινηθούν προς τον Θηραμένη·
και, αφού εκείνοι μπήκαν μέσα μαζί με την ακολουθία τους,
έχοντας τον Σάτυρο, τον και θρασύτατο
και αναιδέστατο, ως προπομπό τους,
πήρε το λόγο ο Κριτίας·
«Σας παραδίδουμε, πρόσθεσε, αυτόν εδώ τον Θηραμένη
που έχει καταδικαστεί σύμφωνα με το νόμο.
Εσείς λοιπόν (οι Έντεκα), αφού (τον) συλλάβετε
και (τον) οδηγήσετε όπου πρέπει,
να ασχολείστε με τα περαιτέρω».

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ :

Ο λόγος του Θηραμένη:

Ο Θηραμένης, όταν κατάλαβε ότι κινδύνευε η ζωή του, **αναπήδησε ως ικέτης στο βωμό της βουλής,** πάνω στον οποίο ορκίζονταν οι βουλευτές ότι θα εκδικάσουν τις υποθέσεις με κριτήριο το δίκαιο και την ηθική. (Ἀκούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἑστίαν καὶ εἶπεν).

ἑστία: στο βουλευτήριο υπήρχε εστία στην οποία ορκίζονταν οι βουλευτές. **Για τους αρχαίους Έλληνες η εστία αυτή ήταν χώρος ιερός.** Είναι γνωστό από την ιστορία ότι οι αρχαίοι Έλληνες σέβονταν τους ικέτες που κατέφευγαν σε κάποιο βωμό ή ιερό. **Η παραβίαση του ασύλου θεωρούνταν μεγάλη ασέβεια που μόλυνε ολόκληρη την κοινότητα.** Η τήρηση των θεσμών της ευσέβειας ήταν «πολιτικό καθήκον». Οι σχέσεις της θρησκευτικής και πολιτικής ζωής φαίνονται αν παρατηρήσει κανείς ένα σχέδιο της αγοράς της αρχαίας Αθήνας. Τα δημόσια κτίρια της αθηναϊκής δημοκρατίας είναι διάσπαρτα στο χώρο της αγοράς, ανάμεσα στα ιερά και στους βωμούς των θεών.

Ἱκετεύω: όταν ο Θηραμένης κατάλαβε τις προθέσεις του Κριτία, απευθύνθηκε στους βουλευτές χρησιμοποιώντας αυτό το ισχυρό ρήμα. **Επικαλείται τη νομιμότητα,** που σημαίνει ότι ο Κριτίας δεν μπορεί να αυθαιρετεί και να κάνει ό,τι θέλει. **Ζητεί να κριθεί σύμφωνα με το νόμο.**

1

Ο Θηραμένης απευθυνόμενος στους βουλευτές / δικαστές διατύπωσε **μια παράκληση: να μην παραχωρήσουν στον Κριτία το δικαίωμα να διαγράφει από τον κατάλογο των τρισχιλίων όποιον ήθελε,** αλλά να δικάζεται ο καθένας σύμφωνα με τους νόμους που οι ίδιοι οι τριάκοντα συνέταξαν και αφορούσαν τους τρισχιλίους

καλοὶ κἀγαθοί: Η προσφώνηση αυτή του Θηραμένη προς τα μέλη της διορισμένης βουλής είναι διαποτισμένη από πικρή ειρωνεία ή μάλλον από πικρόχολο σχολιασμό.

2

Είχε επίγνωση ότι η καταφυγή του στο βωμό δεν αποτελούσε ασπίδα προστασίας, **καθώς ήξερε καλά πόσο αδίστακτος ήταν ο Κριτίας. Ήθελε να αποδείξει σε όλους ότι οι τριάκοντα ήταν ιδιαίτερα άδικοι και ασεβείς απέναντι σε ανθρώπους και θεούς.**

ἀδικώτατοι-ἀσεβέστατοι: ο Θηραμένης χρησιμοποιεί τα επίθετα ἄδικος και ἀσεβής στον υπερθετικό βαθμό, γιατί είχε πλήρως κατανοήσει κα συνειδητοποιήσει ότι η θανατική του καταδίκη ήταν βέβαιη. Δε διστάζει λοιπόν να τους αποκαλέσει αδικότατους και ασεβέστατους.

- **Ο Κριτίας και οι Τριάκοντα είναι αδικότατοι, γιατί παραβιάζουν γραπτούς νόμους που οι ίδιοι συνέταξαν**.
- Είναι και **ασεβέστατοι προς τους θεούς, αφού γνωρίζει από τη συνήθη πρακτική των τυράννων** ότι «οὐδέν ἀρκέσοι ὅδε ὁ βωμός». Είναι βέβαια ότι οι Τριάκοντα θα καταλύσουν και θα καταπατήσουν το άσυλο που του παρέχει ο βωμός.

3

Ταυτόχρονα εξέφρασε την έκπληξή του προς τους βουλευτές, καθώς τους έβλεπε απαθείς και ασυγκίνητους. **Τους προειδοποιούσε λοιπόν, ότι αυτή η καταπάτηση του νόμου και του ασύλου δεν είχε όρια ούτε έκανε εξαιρέσεις, αλλά ότι τους ανέμενε και αυτούς η ίδια τύχη, αν δεν αντισταθούν στις αυθαιρεσίες των τυράννων.**

ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ ΘΗΡΑΜΕΝΗ

Ο Θηραμένης προειδοποιεί τους βουλευτές ότι, **αν μείνουν απαθείς σε τόσο ωμή καταπάτηση και του νόμου και του ασύλου, σίγουρα κάποιοι από αυτούς θα έχουν την ίδια τύχη με αυτόν.** Εύκολα θα μπορούσε να εξαλειφθεί το όνομα οποιουδήποτε από τον κατάλογο των τρισχιλίων και να θανατωθεί με εντολή των Τριάκοντα, χωρίς την πολυτέλεια έστω και της «στημένης» δίκης. Γιαυτό ο Θηραμένης «απορεί που δεν βοηθάνε οι δικαστές τον ίδιο τον εαυτό τους».